

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2022. aastal

Külli Kersten

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ) andmebaasi andmetel oli 31. detsembril 2022 jõudluskontrollis 25 seakarja ning 9128 põhikarja emist ja kult. Sigade arv vähenes aastaga 17,8% e 1978 looma võrra. Nii madalale ei langenud arv isegi 2015. aasta lõpuks, kui sigade Aafrika katku tõttu hukati juulis-augustis viie farmi sead. Aasta jooksul lõpetati jõudluskontroll kolmes karjas seoses seakarja likvideerimisega ja nende andmeid ei ole kokkuvõtetes kasutatud. Uusi karju ei lisandunud.

Jõudluskontrollialused karjad asuvad üheteistkümnemes maakonnas, kusjuures üle poole neist Lääne-Virumaal ja Saaremaal. Ühtegi karja ei ole Põlva, Valga, Hiiu ja Pärnu maakonnas, ülejäänud maakondades on vaid üks või kaks karja. Ligemale 70% sigadest asub kolmes maakonnas: Lääne-Virumaal (3001), Saaremaal (1911) ja Harjumaal (1278). Selline on karjade ja sigade paiknemine olnud juba aastaid.

Jõudluskontrolli karjades oli keskmiselt 360,5 emikut, nooremist ja emist, mis on farmiti erinev, jäädes vahemikku 19–823. Väiksemate karjade osatähtsus emiste arvuga kuni 200 moodustab küll 24%, aga nendes peetakse vaid 7,1% emistest, ülejäänud asuvad suuremates karjades.

Jõudluskontrollis peetakse tulenevalt ETSAÜ aretusprogrammi nõuetest eraldi arvestust puhtatõuliste ja ristandaretussigade kohta. 2022. aasta lõpul oli karjades 66,4% ristandaretussigu, 29,4% puhtatõulisi ja 4,2% teadmata tõugu sigu. Tadmata tõu hulka arvatakse sead, kes ei vasta ETSAÜ aretusprogrammi, tõuraamatu või aretusregistri tingimustele. Puhtatõulistest sigadest oli arvukaim eesti suurt valget tõugu (Y) sigade populatsioon, ületades eesti maatõugu (L) sigade arvukust peaaegu kaks korda. Djuroki tõugu sigu oli aasta lõpus 86, kellest 33 asusid ETSAÜ seemendusjaamas. Ristandemistest domineerisid esimese põlvkonna LY ja YL ristandemist. Just neid soovib ETSAÜ aretusprogramm kui kõige viljakamaid emiseid kasutada põrsaste tootmiseks, kuid siiski peetakse karjades ka tagasiristatud emiseid. Kõige roh-

kem oli ristandemist, kelle isa on eesti maatõugu kult ja ema eesti suurt valget tõugu emis.

Puhtatõuliste ja ristandaretussigade vahetõugu ei ole viimastel aastatel palju muutunud ja seda peetakse aretusprogrammile vastavaks, küll aga tuleks sigade tõuline koosseis mõnes maakonnas vaatluse alla võtta ja optimeerida, sest ristandaretussead on mitmete aastate tulemuste põhjal viljakamad ja nende kasutamisega on võimalik saada väiksema emisekarjaga rohkem põrsaid.

2022. a keskmisi jõudlusnäitajaid võib 2021. aastaga võrreldes pidada suhteliselt stabiilseks. Pesakonnas sündis keskmiselt 14,9 põrsast, neist elusalt 13,5. Need näitajad on küll positiivse trendiga, suurenedes vastavalt 0,2 ja 0,1 põrsa võrra, kuid edu on jäänud väiksemaks kui viimasel viiel aastal. Korduvalt poeginud emistel sündis pesakonnas keskmiselt 13,7 elusat põrsast, näitaja on suurenenud aastaga 0,1 võrra, esmapoegijatel oli vastav näitaja 12,5 ja see aastaga ei muutunud. Pesakonnas võõrutati keskmiselt 11,8 põrsast, 2021. aastaga võrreldes 0,1 põrsast rohkem.

Tabel 1. Emiste ja kultide jagunemine tõu järgi

Tõug	Arv	Osakaal %
Eesti suur valge	1708	18,7
Eesti maatõug	894	9,8
Ristandid	6058	66,4
Djurok	86	0,9
Tõug teadmata	382	4,2
Kokku	9128	100

Mitmed näitajaid on aastatega saavutanud optimaalsel tasemel stabiilsuse ega vaja muutmist. Sellisteks näitajateks on esmaseemendamise ja -poegimise vanus. Esma-kordselt 243-päevaselt seemendatud emised jõudsid poegimiseni 366 päeva vanuselt, mida konsulendid peavad normaalseks, mis tagab emiste karjaspüsümise pikema aja vältel. 2021. aastaga võrreldes ei muutunud märkimisväärselt imetamisperioodi pikkus ja ümberindluste protsent, samaks jäi imikpõrsaste hukkumise protsent, vabaperioodi pikkus ja aastaemist saadud pesakondade arv.

Näitajad aastaemise kohta olid 2021. aastaga võrreldes positiivse trendiga ja esmakordselt ületas elusalt sündinud põrsaste arv 30 piiri. Aastaemise kohta sündis kokku 33,7 (+0,7), neist elusalt 30,5 (+0,6) ja võõrutati 27,1 (+0,7) põrsast. Kuna viljakus suurenes vaid 0,1 põrsa võrra, on seda mõjutanud emiste parem ja efektiivsem pidamine. Pikenes ka emiste kasutusaeg, saades nendelt enne praakimist keskmiselt 4,1 pesakonda. 2021. a oli vastav näitaja 3,8.

Viljakusnäitajad emise tõugude kaupa on koondatud tabelisse 3, millest on välja jäetud sellised tõud, kelle arvukus on liiga väike, et tulemusi usaldusväärsena esitleda. Nendeks on enamasti ristandid, kelle isa on djuroki tõugu kult ja ema puhtatõuline või ristandemist.

Foto 1. Võõrdepõrsad

(V. Vare)

Foto 2. Emised

(V. Vare)

Tabel 2. Emiste keskmised jõudlusnäitajad

Näitaja	2022
Pesakonnas sündinud põrsaid	14,9
neist elusalt	13,5
nooremiselt	12,5
vanaemiselt	13,7
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	11,8
Imikpõrsa kadu (%)	11,7
Imetamisperiood (päeva)	27,7
Vabaperiood (päeva)	5,7
Ümberindlemisi (%)	11,2
Võõrutatud pesakondi emiste praakimisel	4,1
Võõrutatud pesakondi aastaemisel	2,3
Sündinud põrsaid aastaemisel	33,7
neist elusalt	30,5
võõrutati	27,1
Esmaseemendamise vanus (päeva)	243
Esmapoegimise vanus (päeva)	366

Puhtatõulistest olid suurima viljakusega eesti suurt valget tõugu emised, kelle pesakonnas sündis keskmiselt 13,5 elusat põrsast, näitaja on suurenenud aastaga 0,3 põrsa võrra. Eesti maatõugu emiste pesakonnas sündis keskmiselt 12,7 elusat põrsast, see näitaja pole suurenenud juba kolmel viimasel aastal. ETSAÜ aretusprogrammid näevad ette emistena kasutada maksimaalselt esimese põlvkonna ristandemiseid LY ja YL kui kõige viljakamaid, mida karja uuendamisel tasub kindlasti jälgida, sest tagasiristatud emiste keskmiste tulemuste tagasihoidlikkus, võrreldes esimese põlvkonna ristandemistega, on märgatav.

Tabelis 4 on võrdluseks välja toodud erineva suurusega karjade olulisemad jõudlusnäitajad. Parimate tulemustega hakkavad silma suured üle 500 emisega karjad, kus pesakonnas sündis keskmiselt 14,4 elusat põrsast ja võõ-

rutati 12,6, ületades Eesti keskmisi tulemusi vastavalt 0,9 ja 0,8 põrsa võrra. Suurtes karjades on hästi ka emiste karjaspüsümise ja tiinestumisega. Kõige kesisemaks jäid tulemused 101–200-pealistes emisekarjades.

Tabel 3. Viljakusnäitajad emise tõu järgi

Emise tõug	AE arv	Ksp/psk	Esp/psk	Esp/AE	Vp/psk	Vp/AE
Puhtatõulised						
L	878	14,3	12,7	28,1	11,5	26,1
Y	1619	14,9	13,5	29,4	11,7	26,3
Esimese põlvkonna ristandemised						
LxY	2867	15,2	13,9	31,4	12,2	27,6
YxL	1669	15,7	14,1	33,5	12,0	29,3
Tagasiristatud emised						
LxYL	1264	14,1	12,8	29,6	11,5	26,9
YxLY	163	13,6	11,4	24,5	10,1	22,0
Tõug teadmata	344	14,0	12,6	27,7	10,1	21,9
Keskmine		14,9	13,5	30,5	11,8	27,1

* AE – aastaemis; Ksp – kokku sündinud põrsaste arv; Esp – elusalt sündinud põrsaste arv; Psk – pesakond; Vp – võõrutatud põrsaste arv

Tabel 4. Keskmised jõudlusnäitajad karjades

Karja suurus	ESP/psk	VP/psk	Imik-põrsa kao %	Poegimise %	Pesakondade arv emise praakimisel
1–100	13,7	11,4	14,9	71,2	3,6
101–200	12,1	10,3	13,9	69,6	4,2
201–300	13,2	12,0	9,6	72,7	3,3
301–400	13,3	11,3	13,7	76,1	4,5
401–500	13,5	11,7	11,8	82,2	4,1
501–...	14,4	12,6	10,4	81,6	4,7
Keskmine	13,5	11,8	11,6	76,6	4,1

Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulendid testisid aasta jooksul kokku 4101 siga, kellest valiti parimad karja uuendamiseks. Keskmiselt kasvasid testitud sead sünnist 100 kg saavutamiseni 561,2 g ööpäevas, keskmine pekipaksus oli 10,4 mm ja lihassilma läbimõõt 64,2 mm. Võrreldes tulemusi aastataguse ajaga vähenes ööpäevane massi-iive 10,5 g, lihase läbimõõt ei suurenenud ja pekipaksus suurenes 0,1 mm võrra.

Suur tänu seakasvatajatele ja aretajatele, kelle töö tulemusena olid aasta jõudlusandmed positiivsete trendidega. Vastupidavust, jaksu, tarkust ja õigeid otsuseid edaspidiseks!

Jõudlustulemuste põhjalikum info avaldatakse Eesti jõudluskontrolli aastaraamatus 2022.